

Instruktion

Vis, hvad du kan

Sprogscreening af skoleskiftere

3. – 10. klasse

Indhold

- 3 1. Før sprogscreeningen**
- 4 Indkaldelse og information af forældre og elev
- 4 Indsamling af supplerende oplysninger (skoleskiftere 3. - 10. klasse)
- 4 Oplysninger om den tosprogede elev fra elevens lærer, eleven og forældre
- 4 "Oplysninger baseret på observationer i skolen fra en lærer, som kender eleven"
- 5 "Oplysninger fra forældre om elevens sprogtilegnelse, herunder modersmålet"
- 5 Valg af lokale til sprogscreeningen
- 5 Sprogscreeningen skal optages
- 5 2. Mødet med eleven og den første kontakt**
- 6 3. Aktiviteter i selve sprogscreeningen**
- 7 Aktivitet 1: Samtale
- 10 Aktivitet 2: Sammenhængende fortælling
- 12 Aktivitet 3: Strukturert samtale om enten A: idrætsaktiviteter, boldspil, følelser, ental/flertal, former, størrelser og modsætningspar eller B: farver, tøj, kroppen, ental/flertal og idrætsaktiviteter
- 13 Aktivitet 3A: Strukturert samtale om idrætsaktiviteter, boldspil, følelser, ental/flertal, former, størrelser og modsætningspar (for trin 3 og 4)
- 14 Aktivitet 3B: Strukturert samtale om farver, tøj, kroppen, ental/flertal og idrætsaktiviteter (for trin 1 og 2)
- 15 Aktivitet 4: Læseforståelse
- 20 4. Sprogscreeningssamtalen afsluttes**
- 20 5. Analyse og vurdering af sprogscreeningssamtalen**
- 20 Sammenfatning af sprogscreeningen
- 20 Formidling af sprogscreeningens vurderinger og anbefalinger

1. Før sprogscreeningen

Hovedparten af de tosprogede elever, som i dette materiale betegnes skoleskiftere, har gået i skole tidligere, enten i en grundskole i Danmark, en grundskole i udlandet eller fået undervisning på en skole tilknyttet et asylcenter i Danmark. Nogle børn flytter til Danmark i den undervisningspligtige alder uden tidligere at have gået i skole. Sprogscreeningen af skoleskiftere har til formål at afdække den enkelte elevs dansksproglige kompetence ved mødet med den nye skole, således at en relevant sprogpædagogisk indsats kan igangsættes. Blandt skoleskifterne vil der være nogle børn og unge, som tidligere er sprogscreenet, og hvor der foreligger en skriftlig vurdering at tage udgangspunkt i. For andre vil screeningen være det første møde med en sprogvurdering på dansk og eventuelt også med en dansk skole i det hele taget.

Nedenstående skema er en oversigt over diverse registreringsark og billedmaterialer, som findes i materialet (se under materialedelene *Skemaer* og *Materialer*):

Forløb/aktivitet	Formål	Materialer	Registreringsark
Før sprogscreeningen	At indsamle supplerende oplysninger		Indsamling af supplerende oplysninger
Aktivitet 1	At vurdere samtalekompetence	Samtalebillede: Idrætslektion Optageudstyr	Registreringsark 1*
Aktivitet 2	At vurdere fortællekompetence	Samtalebillede: Idrætslektion Optageudstyr	Registreringsark 2*
Aktivitet 3	At vurdere kendskab til specifikt ordforråd	Samtalebillede: Idrætslektion Optageudstyr	Registreringsark 3A og 3B
Aktivitet 4	At vurdere læseforståelse	Otte læsetekster til forskellige aldersgrupper Optageudstyr	Registreringsark 4
Efter sprogscreeningen	At sammenfatte sprogscreeningens resultater og anbefale sprogpedagogiske tiltag		Registreringsark 5: Opsamling*

Registreringsark mærket * benyttes først efter sprogscreeningen.

Indkaldelse og information af forældre og elev

Inden sprogscreeningen skal forældre og elev indkaldes med information om sprogscreeningen. Det kan foregå skriftligt eller på anden måde. Det er vigtigt, at forældrene og eleven er blevet informeret om formålet med sprogscreeningen og om det videre forløb, herunder hvordan de senere vil blive informeret om den samlede sprogvurdering og elevens eventuelle behov for undervisning i dansk som andetsprog. Hvis det er muligt, er det hensigtsmæssigt, at forældrene er sammen med deres barn til sprogscreeningen. På den måde skabes der optimal tryghed for eleven; forældrene ser, hvad sprogscreeningen indebærer, og der er mulighed for, at forældrene kan give den sagkyndige supplerende oplysninger og stille uddybende spørgsmål.

Det anbefales, at indkaldelsen indeholder følgende punkter:

- Formål med sprogscreeningen.
- Forløbet i sprogscreeningen, herunder indsamling af supplerende oplysninger, selve sprogscreeningen, og hvordan formidling af vurdering og eventuelle sprog-pædagogiske tiltag vil foregå.
- Praktiske oplysninger såsom mødetid og -sted og deltagere i sprogscreeningen, herunder eventuel deltagelse af tolk. Inden sprogscreeningen skal det afklares, om der er behov for tolk, og forældrene og eleven skal i så fald have at vide, at der vil være en tolk til stede. Deltager forældrene ved udfyldelse af de supplerende oplysninger, vil det fremgå her, ellers må det ske på anden måde. Procedurerne for dette gennemføres efter lokal praksis.

Indsamling af supplerende oplysninger

Benyt arket *Indsamling af supplerende oplysninger (skoleskiftere)* side 3 i materialedelen *Skemaer*.

Så vidt det er muligt, indsamles de supplerende oplysninger om eleven før selve sprogscreeningen, fordi disse oplysninger er en del af den sagkyndiges forberedelse af sprogscreeningen og mødet med eleven. Det anbefales at påbegynde indsamlingen af oplysningerne i god tid.

”Oplysninger om den tosprogede elev fra elevens lærer, eleven og forældre”

Disse oplysninger indsamles i god tid før sprogscreeningen, så en eventuel tolk kan bestilles. Hvis der er kontakt med den skole, eleven kommer fra, kan oplysningerne skaffes fra denne skoles kontor eller elevens tidligere klasselærer. Ellers må den sagkyndige indsamle oplysningerne. Forældrene skal have givet skriftligt samtykke til, at oplysninger kan videregives fra en skole til en anden. Oplysningen, om hvem der foretager sprogscreeningen (den sagkyndiges navn og stilling), skal være udfyldt, inden skemaet udleveres til besvarelse.

”Oplysninger baseret på observationer i skolen fra en lærer, som kender eleven”

Disse oplysninger indsamles for at give et billede af elevens danskkundskaber i relation til skolen og dermed også til elevens sprogbrugssituation i skolesammenhæng. Disse oplysninger er også nyttige for den sagkyndige i forhold til at vurdere, på

hvilket niveau den sagkyndige skal starte sprogscreeningen, og om der er særlige områder, som den sagkyndige skal være opmærksom på. Derudover kan oplysningerne give den sagkyndige en fornemmelse af, om eleven er meget påvirket af situationen og for eksempel er mere stille end normalt. Spørgsmålene besvares af elevens tidligere lærer eller skole, hvis dette er muligt.

”Oplysninger fra forældre om elevens sprogtilegnelse, herunder modersmålet”

Disse oplysninger indsamles for at give et billede af elevens tidligere sprogudvikling med fokus på modersmål, både mundtligt og skriftligt. Derudover spørges der til, om der har været problemer med syn og hørelse, som kan have haft og måske stadig har betydning for elevens sprogudvikling. Skal oplysningerne indsamles i forbindelse med sprogscreeningen, kan den sagkyndige med fordel inddrage eleven i besvarelsen. Samtidig bør den sagkyndige overveje, om der er spørgsmål, som det er bedre at få uddybet uden elevens tilstedeværelse, så man ikke taler om eleven, mens eleven er til stede.

Valg af lokale til sprogscreeningen

Det anbefales at vælge et roligt, afgrænset lokale og ikke et gennemgangsrum eller et fælleslokale, så man undgår støj og indblanding fra uvedkommende. Det er vigtigt at få etableret en god kontakt med elev og forældre.

Sprogscreeningen optages

Det anbefales, at sprogscreeningen optages på lydbånd eller video, så den sagkyndige kan indgå som interesseret og koncentreret samtalepartner, og eleven kan få de optimale vilkår for at vise sin samtalekompetence. Det kan foregå med båndoptager, videooptager, mp3 eller lignende. Det er vigtigt, at den tekniske kvalitet er så god, at den sagkyndige efterfølgende kan anvende optagelsen til en vurdering af elevens samtalekompetence, også i det tilfælde hvor eleven på grund af generthed taler lavt.

2. Mødet med eleven og den første kontakt

Det er vigtigt lige fra begyndelsen at få skabt en god stemning, for eksempel ved at komme elev og forældre i møde, præsentere sig selv og have en lille hyggelig samtale om, hvordan familien er kommet frem til mødestedet, om det var svært at finde, og om de har været der før.

Placering af familien er vigtig for at få den optimale kontakt med eleven. Eleven skal sidde, så han/hun føler sig tryk, og så det er naturligt for den sagkyndige at have øjenkontakt med elev og forældre efter behov. Husk ved brug af tolk at se på forældre eller elev og ikke på tolken, heller ikke når tolken taler. Det skal bemærkes, at tolken er neutral, upartisk og har tavshedspligt.

I mødet med eleven og forældrene er det meget vigtigt, at den sagkyndige er åben

og imødekommende. Man skal huske, at eleven ikke kommer der af egen fri vilje, og at man som sagkyndig er ansvarlig for, at der etableres en behagelig stemning.

Huskeliste til en god og udviklingsstøttende kommunikation:

- Kald/omtal eleven ved navn.
- Vis selv initiativ og tag lederskab.
- Lav klare start- og sluttidspunkter.
- Sæt ord på dine handlinger og fortæl, hvad der skal ske.
- Forklar, hvorfor der bruges optageudstyr, hvis det er tilfældet.
- Bekræft eleven i, hvad han/hun gør.
- Motivér og få eleven til at turde deltage.
- Giv støtte i stedet for hurtigt at give eleven svaret.
- Giv eleven tid og plads til at svare.

Den sagkyndige præsenterer elev og forældre for materialet og viser, at der indgår et stort billede og en læsetekst, og tydeliggør dermed, at når eleven og den sagkyndige er færdige med at tale om dette materiale, er sprogscreeningen færdig. For at bevare en god og tryk situation for eleven er det i orden, hvis eleven skulle henvende sig til forældrene eller tolken under sprogscreeningen.

Hvis sprogscreeningen optages som anbefalet, introducerer den sagkyndige optageudstyret og fortæller, at samtalen vil blive optaget, så den sagkyndige kan høre samtalen igen bagefter. Den sagkyndige vil også skrive lidt undervejs for bedre at kunne huske samtalen bagefter.

3. Aktiviteter i selve sprogscreeningen

I sprogscreeningen af tosprogede elever i 3.-10. klasse indgår fire aktiviteter. I det følgende vil de forskellige aktiviteter blive gennemgået med hensyn til formål, fremgangsmåde og vejledning i at foretage registreringerne. (Selve registreringsarkene følger efter gennemgangen af de fire aktiviteter). For vejledning i at foretage den samlede konklusion og beskrivelse efter sprogscreeningen på baggrund af registreringer og gennemlytning af samtalen se kapitel 5 *Analyse og vurdering af sprogscreeningssamtalen* side 20.

Aktivitet 1:

Samtale

Formål:	At vurdere elevens samtalekompetence
Materiale:	Samtalebillede: Idrætslektion Optageudstyr
Registreringsark:	Registreringsark 1 til vurdering af samtalekompetence benyttes først efter sprogscreeningen ved gennemlytning af optagelsen

Instruktion

Samtalen er den centrale aktivitet i sprogscreeningen. Sigtet med samtalen er at vurdere, i hvor høj grad eleven kan indgå i en samtale på dansk med en voksen om emner fra hverdagen i en skole, her repræsenteret ved et billede fra en idrætslektion. Det anbefales, at samtalen optages, så den sagkyndige i samtalsituationen kan koncentrere sig om at indgå som lyttende og deltagende samtalepartner. Vurderingen af elevens samtalekompetence sker ved hjælp af registreringsark 1 til vurdering af samtalekompetence og foretages først efter screeningssamtalens afslutning.

NB! Nedenfor gives et forslag til, hvordan samtalen kan gennemføres. Det er imidlertid vigtigt ikke at opfatte de nedenstående spørgsmål og emner som en på forhånd givet struktur, hvor alle emner eller det samme antal emner skal dækkes; tværtimod er det vigtigt, at samtalens forløb tager udgangspunkt i det konkrete møde mellem den sagkyndige og eleven.

Den sagkyndige bør opmuntre eleven til selv at fortælle. Det er vigtigt, at den sagkyndige er opmærksom på sit eget kropssprog, sin mimik og sit engagement, da en interesseret samtalepartner giver eleven bedre muligheder for at vise sit sproglige potentiale. Samtidig er det vigtigt, at den sagkyndige giver eleven tid og plads til at svare og ikke kommer til at overtage samtalen. Eleven bør ligeledes opmuntres til inddrage andet stof end det, der ligger i billedet og i den sagkyndiges spørgsmål. Dette kan blandt andet gøres ved at gå ind i elevens svar og forfølge de emner, der ligger der. Hvis eleven for eksempel udpeger basketkurven, kan man spørge videre: *Kan du lide at spille basketball? Hvor spiller du henne? Spiller du andre boldspil?*

Hvornår afsluttes samtalen?

Samtalen afsluttes, når elevens lyst til at tale ebber ud, men bør ikke strække sig over mere end ti minutter. Herefter går man videre med aktivitet 2, som anvender samme billede. Hvis det er en elev, som siger meget lidt, er det vigtigt at forsøge med flere emner, inden man går videre, da elevens lyst til at samtale og dermed den sprogbeherskelse, som eleven får mulighed for at demonstrere, kan være meget afhængig af emnet. Det er ligeledes vigtigt, at den sagkyndige er opmærksom på elevens interesse og engagement for at vurdere, hvornår man skal give slip på et emne og gå videre til et andet.

NB! Aktivitet 2 er en fortsættelse af samtalen i aktivitet 1.

Forslag til samtalens forløb

Den sagkyndige starter med at tage samtalebilledet frem og præsentere det for eleven, for eksempel ved at sige:

Her er et billede med en masse mennesker på. Kan du se, hvor det er henne?

Den sagkyndige afventer svar. Hvis eleven tøver med at svare, kan den sagkyndige svare:

Det er en gymnastiksal/idrætshal – kender du sådan en?

Herefter kan samtalen for eksempel udfolde sig om følgende temaer – husk, at de følgende spørgsmål udelukkende er forslag og frit kan varieres efter den enkelte elev og samtalsituation:

Sportsaktiviteter:

- Her laver eleverne/drengene og pigerne mange forskellige ting. Hvad kunne du godt tænke dig at være med til?
- Hvad laver I i idræt på din skole? Laver I nogle af de samme ting som eleverne på billedet?
- Kan du godt lide at have idræt? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvad kan du bedst lide at lave i idræt?
- Dyrker du også noget sport efter skole? Hvorhenne? Hvem gør du det sammen med? Osv.

Venner:

- Peg på pigerne med mobiltelefonerne i nederste højre hjørne. Kan du se, hvad de laver? Hvad tror du, det er, pigen i midten viser de andre? Har du også mobiltelefon? Kan du godt lide at sende sms'er til dine venner og veninder? Hvad skriver I så om? Ringer I også til hinanden?
- Peg på pigerne, som ligger på gulvet under bommen. Tror du, de to er venner? Hvad laver de? Hvad kan du godt lide at lave sammen med dine venner i skolen? Og når I har fri?
- Peg på de to drenge ved tovene. Hvad med drengene her, hvad laver de? Hvorfor tror du, han hiver i rebet? Tror du, de er venner? Hvorfor/hvorfor ikke? Er der også nogle, som driller/driller for sjov på din skole? Hvad gør de så? Hvordan ved man, om det er for sjov eller ikke?

Skolen:

- Hvad for nogle fag kan du ellers godt lide? Afvent elevens svar og spørg kun ind, hvis der intet svar kommer: Matematik eller musik eller engelsk eller dansk? Hvad laver I i de timer? Hvorfor kan du godt lide det? Kan du huske, hvad du sidst har arbejdet med i de timer?
- Er der nogen af dine lærere, du rigtig godt kan lide? Hvorfor? Hvad laver I i hans/hendes timer?

Fortsæt til aktivitet 2 efter maksimalt ti minutter

Aktivitet 2:

Sammenhængende fortælling

Formål:	At vurdere elevens fortællekompetence
Materiale:	Samtalebillede: Idrætslektion Optageudstyr
Registreringsark:	Registreringsark 2 til vurdering af fortællekompetence Registreringsarket udfyldes først efter sprogscreeningen ved gennemlytning af optagelsen, men der er en enkelt registrering under aktiviteten

Instruktion

Formålet med aktiviteten er at vurdere elevens evne til at fortælle en sammenhængende fortælling med udgangspunkt i forskellige situationer på samtalebilledet eller elevens egne oplevelser. Sammenhæng i en fortælling kan blandt andet skabes ved hjælp af grammatiske virkemidler og gennem ordvalget, både inden for den enkelte sætning og på tværs af sætninger. Det er vigtigt at afdække elevens evne til at fortælle sammenhængende, da det er en forudsætning for at indgå i skolens sociale og læringsmæssige sammenhænge.

Aktivitet 2 er en fortsættelse af aktivitet 1

Samtalen i aktivitet 1 fortsætter over i aktivitet 2, hvor den sagkyndige lægger op til, at eleven fortæller om et hændelsesforløb. Under aktivitet 1 har eleven haft mulighed for at fortælle sammenhængende om forskellige situationer, men i aktivitet 2 er fokus eksplicit på, at eleven får mulighed for at fortælle en sammenhængende historie. Nedenfor gives et konkret forslag til en situation, som den sagkyndige kan spørge til, og til, hvordan den sagkyndige kan lægge op til, at eleven fortæller en sammenhængende historie. Det er vigtigt, at den sagkyndige giver eleven mulighed for at fortælle om et hændelsesforløb, hvor der naturligt vil kunne indgå forskellige former for tidsmarkering og markering af årsag-virkning. Har eleven under aktivitet 1 fortalt om et længere hændelsesforløb, kan optagelsen af samtalen og de løbende iagttagelser i forbindelse med dette også bruges i forhold til registreringerne under aktivitet 2.

Hvornår afsluttes aktiviteten?

Aktiviteten afsluttes, når eleven har fortalt sin historie, men bør ikke strække sig over mere end fem minutter. For den meget talende elevs vedkommende kan aktiviteten således afrundes, selv om eleven eventuelt har mere at sige, og omvendt bør aktiviteten for den meget tavse elevs vedkommende afsluttes, når den sagkyndige vurderer, at elevens ikke har mere at sige.

Forslag til, hvordan den sagkyndige kan lægge op til, at eleven fortæller om et længere hændelsesforløb:

Peg på de to drenge til venstre for gruppen med mobiltelefonerne. Den ene holder den anden hårdt i armen.

Hvad tror du, der sker her? Hvad tror du, der er sket før?

Hvis eleven allerede tidligere i sprogscreeningssamtalen har talt om situationen med de to drenge, refererer den sagkyndige til dette og spørger:

Hvad var det nu, du sagde, der var sket med de to drenge?
Måske kan du fortælle en lille historie om de to drenge?

Afvent elevens svar og hjælp først derefter, for eksempel:

Hvorfor tror du, han holder ham sådan i armen? Tror du, de er sure på hinanden? Hvorfor tror du, de er det? Hvad tror du, der sker nu? Hvad sker der, hvis læreren ser dem?

Forsøg så vidt muligt kun at tale i nutid, så eleven selv har mulighed for at vise sit kendskab til datid og førnutid og til beskrivelse af et længere forløb.

Hvis eleven ikke fortæller ret meget til episoden med de to drenge, kan den sagkyndige spørge:

Er der nogle gange nogen, der slås/driller på din skole?
Kan du fortælle om et eksempel?

Eller den sagkyndige kan spørge til elevens venner, og hvad de laver sammen:

På billedet er der flere elever, som ser ud til at være rigtig gode venner. Hvad laver du med dine venner – i frikvartererne eller i fritiden? Kan du fortælle om et eksempel – en tur, en fest eller lignende?

Registrering under aktivitet 2

Den sagkyndige registrerer elevens valg af bøjning af udsagnsordene i fortællingen i materialeledelen *Skemaer*.

Er der nogle gange nogen, der slås/driller på din skole? Kan du fortælle om et eksempel?

Fortsæt til aktivitet 3 efter maksimalt fem minutter

Aktivitet 3:

Struktureret samtale om enten

A: idrætsaktiviteter, boldspil, følelser, ental/flertal, former, størrelser og modsætningspar eller

B: farver, tøj, kroppen, ental/flertal og idrætsaktiviteter

I aktivitet 3 skal den sagkyndige vælge enten aktivitet 3A eller 3B:

- **Aktivitet 3A** er for elever, som med udgangspunkt i aktivitet 1 og 2 umiddelbart vurderes som enten trin 3 (på vej-sprogbruger og -fortæller) eller trin 4 (sikker sprogbruger og fortæller). Det vil sige elever, som enten med støtte eller selvstændigt kan indgå i en samtale på dansk, som udviser et forholdsvis nuanceret ordforråd, og som aktivt søger at kommunikere på dansk.
- **Aktivitet 3B** er for elever, som med udgangspunkt i aktivitet 1 og 2 umiddelbart vurderes som enten trin 1 (helt begynder) eller trin 2 (usikker sprogbruger og fortæller). Det vil sige elever, som har svært ved at forstå og gøre sig forståelig, som udviser et meget begrænset ordforråd, og som kun med besvær søger at kommunikere på dansk.

Grænsen mellem de to grupper af elever kan være flydende, og hvis den sagkyndige undervejs i aktiviteten oplever, at eleven enten ligger over eller under det først vurderede niveau, er der mulighed for at skifte til spørgsmålene i aktivitet 3A eller 3B.

Aktivitet 3A:

Struktureret samtale om idrætsaktiviteter, boldspil, følelser, ental/flertal, former, størrelser og modsætningspar (for trin 3 og 4)

Formål:	At vurdere elevens ordforråd i forhold til skoleforløbet
Materiale:	Samtalebillede: Idrætslektion Optageudstyr
Registreringsark:	Registreringsark 3A til vurdering af skolerlevant ordforråd

Instruktion

Formålet med aktiviteten er at vurdere elevens kendskab til et specifikt ordforråd, der er relevant i skoleforløbet. I aktiviteten prøves elevens sprogforståelse og produktive ordforråd, ved at eleven skal benævne, beskrive og sammenligne genstande, personer, handlinger og følelser, som den sagkyndige udpeger. Aktivitet 3A forløber som en struktureret samtale, hvor indholdet er bestemt på forhånd ud fra de ord i registreringsskema 3A, som man ønsker at afdække kendskabet til. Den strukturerede samtale i aktivitet 3A er således en anden form for samtale end den mere frie samtale i aktivitet 1. Spørgsmålene i registreringsskema 3A er derfor ikke vejledende som i aktivitet 1, men skal indgå i den strukturerede samtale for at afdække det specifikke ordforråd.

NB! Da aktivitet 1, 2 og 3 anvender samme samtalebillede, vil der naturligt opstå ennemæssige overlap mellem aktiviteterne. Hvis eleven under samtalen i aktivitet 1 og 2 allerede har demonstreret kendskab til dele af det ordforråd, der behandles i aktivitet 3A, kan disse dele udelades. Disse dele af registreringsarket udfyldes så i forbindelse med gennemlytningen af optagelsen af sprogscreeningssamtalen.

Hvornår går man videre eller skifter til aktivitet 3B?

Hvis den sagkyndige undervejs i forløbet oplever, at eleven ligger under det først vurderede niveau, er der mulighed for at skifte til spørgsmålene i aktivitet 3B.

Aktivitet 3B:

Struktureret samtale om farver, tøj, kroppen, ental/flertal og idrætsaktiviteter (for trin 1 og 2)

Formål:	At vurdere elevens ordforråd i forhold til skoleforløbet
Materiale:	Samtalebillede: Idrætslektion Optageudstyr
Registreringsark:	Registreringsark 3B til vurdering af skolerlevant ordforråd

Instruktion

Formålet med aktiviteten er at vurdere elevens kendskab til et specifikt ordforråd, der er relevant i skoleforløbet. I aktiviteten prøves elevens sprogforståelse og produktive ordforråd, ved at eleven skal benævne og beskrive genstande, personer og handlinger, som den sagkyndige udpeger. Aktivitet 3B forløber som en struktureret samtale, hvor indholdet er bestemt på forhånd ud fra de ord i registreringsskema 3B, som man ønsker at afdække kendskabet til. Den strukturerede samtale i aktivitet 3B er således en anden form for samtale end den mere frie samtale i aktivitet 1. Spørgsmålene i registreringsskema 3B er derfor ikke vejledende som i aktivitet 1, men skal indgå i den strukturerede samtale for at afdække det specifikke ordforråd.

NB! Da aktivitet 1, 2 og 3 anvender samme samtalebillede, vil der naturligt opstå emnemæssige overlap mellem aktiviteterne. Hvis eleven under samtalen i aktivitet 1 og 2 allerede har demonstreret kendskab til dele af det ordforråd, der behandles i aktivitet 3B, kan disse dele udelades. Disse dele af registreringsarket udfyldes så i forbindelse med gennemlytningen af optagelsen af sprogscreeningssamtalen.

Hvornår går man videre eller skifter til aktivitet 3A?

Hvis den sagkyndige undervejs i forløbet oplever, at eleven ligger over det først vurderede niveau, er der mulighed for at skifte eller fortsætte til spørgsmålene i aktivitet 3A.

Aktivitet 4:

Læseforståelse

Formål:	At vurdere elevens læseforståelse på dansk
Materiale:	Ud fra elevens klassetrin vælges én af de syv tekster inklusive eventuelt tilhørende billede Optageudstyr
Registreringsark:	Registreringsark 4 til vurdering af læseforståelse

Instruktion

Formålet med aktivitet 4 er at vurdere elevens læseforståelse. Læseforståelse er en dynamisk proces, som indebærer et samspil mellem flere videnskilder, herunder viden om sproget, for eksempel forholdet mellem lyd og skrift, grammatik og ordforråd, viden om tekstens genre og kontekst samt læserens øvrige viden, erfaringer, læsestrategier og kognitive kapacitet. En usikker læseforståelse kan således have forskellige årsager, som bør afdækkes. Se vejledning nedenfor, hvis eleven vurderes at have usikker læseforståelse.

Elevens læseforståelse vurderes ved læsning af en skønlitterær tekst eller en fagtekst/avisartikel. Efter læsningen skal eleven svare på en række spørgsmål, så den sagkyndige kan vurdere elevens forståelse af det læste og elevens evne til at reflektere over og perspektivere det læste.

Teksterne er valgt til målgruppen ud fra forskellige kriterier. Først og fremmest er både emne og ordvalg alderssvarende. Den skønlitterære tekst har en pointe eller et budskab, og begge tekster kan bruges til refleksion og samtale om de forskellige lag i teksten. Derudover er teksterne korte og til seks af teksterne hører et billede, som kan støtte læsningen.

Valg af tekst til eleven

Ud fra elevens klassetrin vælger den sagkyndige én af følgende syv tekster inklusive eventuelt tilhørende billede:

Skønlitterær tekst:

- 3.-4. klasse: Fablen "Løven og musen" (version 2) med billede (Løven og musen).
- 5.-7. klasse: Historien "Bedstefaderen og sønnesønnen".
- 8.-10. klasse: Novellen "Natfuglen".

Fagtekst/avisartikel:

- 3. klasse: Fagteksten "Løver er dovne" med billede (Løver er dovne).
- 4.-5. klasse: Fagteksten "Alle hunner i flokken er i familie med hinanden".
- 6.-7. klasse: Avisartiklen "Børns hjerner påvirkes af mobiler".
- 8.-10. klasse: Avisartiklen "Læseheste eller spillefugle".

NB! Hvis eleven tidligere i sprogscreeningen er vurderet som usikker sprogbruger med usikkert kendskab til det danske sprog, skal eleven ikke læse en tekst. Elevens sprogforståelse vil være for usikker, til at hun/han kan læse teksten beregnet til aldersgruppen med rimelig læseforståelse.

Vurdering af læsefærdighed

Det er vigtigt at vurdere, om elevens læsefærdighed passer til den valgte tekst. Eleven skal derfor starte med at læse enkelte linjer højt, for at den sagkyndige kan vurdere, om elevens læsefærdighed er passende til den valgte tekst. Har eleven store vanskeligheder med at læse de første linjer, afrunder den sagkyndige aktiviteten. Den sagkyndige vurderer, om der er behov for at få afdækket læsevanskelighederne yderligere, for eksempel hos skolens læsevejleder eller PPR.

Præsentation af spørgsmålstyper før læsning af resten af teksten

Kan eleven læse de første linjer uden store problemer, præsenterer den sagkyndige spørgsmålene, som eleven efter læsningen skal samtale om. På den måde har eleven spørgsmålene som støtte i læsningen. Efter præsentation af den efterfølgende opgave og spørgsmålene fortsætter eleven med stillelæsning. Efter endt læsning fortsætter samtalen om læseteksten med udgangspunkt i spørgsmålene på registreringsark 4.

Usikker læseforståelse

Vurderes eleven til at have en usikker læseforståelse, er det vigtigt at få afdækket årsagerne efter sprogscreeningen. En usikker sprogforståelse i forhold til tekstens ordforråd og sprogbrug vil give en usikker læseforståelse. Hvis eleven i de andre aktiviteter har vist gode mundtlige færdigheder, men usikker læseforståelse, kan det netop skyldes disse forhold (se blandt andet afsnittet *Tosprogede børns ordforråd* i vejledningen) eller uhensigtsmæssige læsestrategier. Disse områder bør afdækkes yderligere, for eksempel i et samarbejde mellem elevens lærere og resourcepersoner inden for dansk som andetsprog og læsning. Eventuelle problemer med sprogets lydside (fonologi), forholdet mellem lyd og skrift og eventuel mistanke om ordblindhed (dysleksi) bør afdækkes hos PPR.

Må den sagkyndige forklare ord?

Hvis eleven spørger til betydningen af ord/udsagn, må den sagkyndige vurdere, hvad der er mest hensigtsmæssigt at gøre. Den sagkyndige kan for eksempel opmuntre eleven til at læse lidt videre for at forstå betydningen af ordet/udsagnet eller bede eleven om først selv at komme med et gæt. Dette vil samtidig give den sagkyndige et billede af elevens gættestrategier. Det er vigtigt, at elevens læsning ikke hæmmes af enkelte svære ord. Derfor kan det være en idé at forklare et ord eller to undervejs, men det er samtidig vigtigt, at den sagkyndige ikke med det samme giver en oversættelse eller forklaring på et ord eller giver det indtryk, at eleven skal stoppe og få en forklaring på hvert eneste ord, som eleven er usikker på. Begrundelsen er, at flere andetsproglæsere i alt for høj grad er bundstyrede i deres forarbejdning. Det kan derfor være svært at få et billede af deres læsefærdighed, hvis de tror, at de skal kunne alle ord med stor præcision.

Den sagkyndige viser eleven den valgte tekst og eventuelt tilhørende billede.

Her er teksten og et billede.

Vurdering af læsefærdighed

Den sagkyndige viser eleven teksten:

Her er en lille fabel/historie/tekst. Vil du læse overskriften højt for mig?

Har eleven ikke problemer med overskriften, beder den sagkyndige eleven om at læse de næste linjer højt. Den sagkyndige vurderer elevens læsefærdighed i forhold til den aktuelle tekst.

STOP! Har eleven store problemer med overskriften og de første linjer, afrundes aktiviteten for eksempel ved kort at tale om billedet til teksten eller tekstens emne. Se nedenstående forslag:

Fablen "Løven og musen"

Den sagkyndige kan for eksempel sige:

Historien handler om en løve og en mus. Se, løven og musen er også her på billedet. Hvad laver musen? Hvad laver løven? Hvad tror du, løven tænker?

Derefter kan den sagkyndige kort fortælle historien.

Fagteksten "Løver er dovne"

Den sagkyndige kan for eksempel sige:

Teksten handler om løver, og om hvordan de lever. Du kan se løverne på billedet her. Hvad laver de? Har du også hørt om løver i skolen eller i fjernsynet? Hvad ved du om løver? – Hvor lever de? Hvad spiser de?

Fagteksten "Alle hunner i flokken er i familie med hinanden"

Den sagkyndige kan for eksempel sige:

Teksten handler om løver, og om hvordan de lever. Du kan se løverne på billedet her. Hvad laver de? Har du også hørt om løver i skolen eller i fjernsynet? Hvad ved du om løver? – Hvor lever de? Hvad spiser de?

Historien "Bedstefaderen og sønnesønnen"

Den sagkyndige kan for eksempel sige:

Historien handler om en familie med en bedstefar, hans søn og svigerdatter og barnebarn (sønnesøn). Du kan se dem her på billedet. Hvad laver personerne? Hvordan tror du, personerne har det? Foregår historien i nutiden?

Derefter kan den sagkyndige kort fortælle historien.

Avisartiklen "Børns hjerner påvirkes af mobiler"

Den sagkyndige kan for eksempel sige:

Artiklen handler om en undersøgelse, som viser, at børns hjerner påvirkes af mobiltelefoner. Strålerne fra mobiltelefonen nedsætter hjerneaktiviteten, og måske er det farligt. Har du hørt, at det skulle være farligt at tale i mobiltelefon på grund af stråler? Tror du på det? Har du en mobil/kunne tænke dig en mobil? Hvorfor/hvorfor ikke?

Novellen "Natfuglen"

Den sagkyndige kan for eksempel sige:

Novellen handler om en dreng, som er bange for at være alene hjemme om aftenen, og hvor forældrene ikke forstår det. Har du (eller nogen du kender) prøvet at være bange for at være alene hjemme? Kan du fortælle om det? – Hvad tænkte du? Hvad gjorde du? Er der andre ting, som du (søskende, venner) er bange for/ har været bange for?

Avisartiklen "Læseheste eller spillefugle"

Den sagkyndige kan for eksempel sige:

Artiklen handler om, at teenagere i dag læser mindre og bruger mere tid på tv og computerspil. Hvordan bruger du bøger, tv og computer? – Tidsforbrug, hvorfor, fordele/ulemper?

Præsentation af spørgsmålstyper før læsning af resten af teksten

Har eleven ikke store vanskeligheder med at læse overskriften og de første linjer, præsenterer den sagkyndige spørgsmålene, som eleven efter læsningen skal samtale om. Den sagkyndige skal ikke absolut læse alle spørgsmålene ordret op, men præsentere typen af spørgsmål for eleven, så eleven har disse spørgsmål som støtte i læsningen. Se nedenstående forslag:

For eksempel kan den sagkyndige sige til de skønlitterære tekster:

Bagefter skal du kort fortælle, hvad historien handler om, og vi skal tale lidt om historien – for eksempel om, hvad de forskellige personer gør, og hvorfor de mon gør det, og hvad historiens budskab er.

Til fagteksten om løver kan den sagkyndige for eksempel sige:

Bagefter skal du kort fortælle, hvad teksten handler om, og vi skal tale lidt om teksten – for eksempel om, hvordan løverne lever og finder mad, og hvorfor de gør, som de gør.

Til avisartiklerne kan den sagkyndige for eksempel sige:

Bagefter skal du kort fortælle, hvad teksten handler om, og vi skal tale lidt om teksten – for eksempel om de forskellige holdninger i teksten, og om du er enig i dem eller ej.

Eleven stillelæser teksten, og derefter taler eleven og den sagkyndige om teksten.

4. Sprogscreeningssamtalen afsluttes

Sprogscreeningssamtalen afsluttes, og mødet afrundes. Eleven roses for sin deltagelse, og den sagkyndige fortæller kort, hvad der videre vil ske. Derudover kan den sagkyndige over for forældre og elev uddybe, hvordan sprogtilegnelsen på dansk og modersmål støttes, ved at eleven indgår i mange forskellige sammenhænge med andre børn, unge og voksne i og uden for familien, hvor eleven har muligheder for aktivt at bruge sproget: For eksempel i samtale, i sang, i leg/spil, ved højtlesning og elevens egen læsning. På biblioteker er der blandt andet muligheder for at låne bøger, spil, videoer og dvd'er på forskellige sprog. Desuden kan elevens dansktilægnelse støttes ved at se danske børne- og ungdomsudsendelser på tv. Med hensyn til brug af modersmål bør rådgivningen til forældre være, at de taler meget med barnet på det sprog, som de selv har det bedst med, fordi dette giver den bedste sprogudvikling, og sproget har en vigtig funktion i den sociale og følelsesmæssige relation mellem forældre og barn.

5. Analyse og vurdering af sprogscreeningssamtalen

Efter sprogscreeningen analyserer den sagkyndige registreringer og iagttagelser for alle aktiviteterne, og for hver aktivitet opsamles registreringerne på det aktuelle registreringsark i den trindelte skala under punktet *Opsamling af registreringer*.

Sammenfatning af sprogscreeningen

Vurderingerne fra hver aktivitet føres over i det opsamlende registreringsark (*Registreringsark 5: Opsamling*), som kan indgå i videreformidlingen af sprogvurderingen og dens anbefalinger og eventuelt følge eleven som en portfolio. Opsamlingen på registreringsark 5 suppleres med relevante oplysninger om eleven, for eksempel om elevens modersmål, aktuelle sprogbrugssituation, og hvor længe eleven har lært dansk, og på baggrund af helhedsbilledet foretages en sammenfatning af sprogscreeningen.

Formidling af sprogscreeningens vurderinger og anbefalinger

Oplysningerne som fremgår af Registreringsark 5 er relevante for flere personer. Læs mere om dette i afsnittet *Hvem skal efterfølgende have oplysninger om sprogscreeningens vurderinger?* side 10 i materialedelen *Vejledning til sprogscreening af skolestartere og skoleskiftere*.

